

**LESBRIEF OVER
DEMOCRATIE EN VRIJHEID
VOOR GROEP 6, 7 EN 8**

kinder
boeken.nl

Door Annemarie Jongbloed

Introductie

Het boek *Wij zijn niet alleen* van Martine Letterie en Saskia Halfmouw is gebaseerd op echte gebeurtenissen in de wereld. De drie verhalen gaan over democratie en vrijheid. Het eerste verhaal gaat over Yasamin, die in een land woont waar meisjes en vrouwen niet mogen voetballen of dansen. Het tweede verhaal vertelt over John, die een geheime club opricht als er in zijn land een heleboel boeken worden verboden. En het laatste verhaal gaat over Noor, die een list bedenkt als de vrouwen en meisjes in haar land niet meer mogen zingen.

Deze lesbrieven helpen je om kinderen inzicht te geven in discriminatie, democratie en vrijheid.

Opwarmer

Zet een bordje neer met de tekst 'Verboden voor jongens'. Kijk wat je zelf een handige plek vindt in de klas, zorg ervoor dat het een plek is die populair is/waar kinderen graag komen, bijvoorbeeld bij de spelletjeskast.

Waarschijnlijk zullen kinderen hierop reageren. Laat dit gebeuren en haal je schouders op.

Laat dan de voorkant van het boek zien en begin met voorlezen van het eerste verhaal: Yasamin.

Yasamin

Hijab en niqab

Check tijdens het verhaal of alle kinderen weten wat een hijab en een niqab zijn (blz 8). Misschien zijn er kinderen in de klas die er een dragen. Geef er alleen aandacht aan als die kinderen er uit zichzelf iets over willen zeggen, houd je aandacht anders alleen bij de personages in het verhaal. Laat eventueel afbeeldingen van een hijab en een niqab zien.

Moraalpolitie

Sta stil bij het woord moraalpolitie op blz 33:

Een moraal is een soort wijze les en geeft aan hoe iemand zich zou moeten gedragen. In dit verhaal is er politie die controleert of iedereen zich volgens een bepaalde moraal gedraagt.

Vraag: *Wat is bij ons in de klas de moraal?*

Denk bijvoorbeeld aan de omgang met elkaar en materialen, op tijd komen, aanwijzingen van juf/meester opvolgen en dergelijke. Wie heeft die moraal bedacht? Wordt hier gecontroleerd of iedereen zich hieraan houdt? Is dat vergelijkbaar met de moraalpolitie in het verhaal? Waarom wel/niet?

Let op: misschien zijn er in de klas kinderen die ervaringen hebben die vergelijkbaar zijn met die van Yasamin. Geef daar alleen aandacht aan als ze er uit zichzelf over beginnen. Praat anders alleen over het verhaal/de personages in het boek.

Lees het verhaal uit. Vraag de kinderen wat ze ervan vinden.

Vraag: *Wat zou jij doen als je Yasamin zou zijn? Wat vind je van het einde van het verhaal?*

Verboden voor jongens

Pak dan het bord Verboden voor jongens erbij. Welk gevoel hadden de kinderen, zowel jongens als meisjes, bij dit bord toen ze dit aan het begin van de les zagen? Is dat gevoel veranderd na dit verhaal? Is het gevoel sterker geworden? Anders?

Laat kinderen in groepjes een andere tekst voor het bord bedenken die zij passend vinden in de klas. Kies met elkaar één tekst en schrijf die op de achterkant van het bord. Geef het bord een passende plek in de klas.

Vrijheid

Laat de kinderen in kleine groepjes een woordweb maken rondom het begrip Vrijheid. Waar denken ze aan? Zeg erbij dat er geen goede of foute antwoorden zijn.

Vraag de kinderen daarna hoe je vrijheid uit kan beelden zonder woorden. Vaak wordt er bijvoorbeeld een duif afgebeeld als men aan vrijheid denkt. Vinden de kinderen dat passend?

Laat de kinderen zelf kiezen hoe zij vrijheid uit zouden beelden en laat ze dat beeld uitvoeren. Dat kan met hun eigen lijf/bepaalde houdingen/bewegingen. Maar het kan ook door bijvoorbeeld te kleien of tekenen.

Dansen

Natuurlijk eindig je met muziek en dans. Laat de kinderen vrij dansen op vrolijke muziek.

Illustratie: Saskia Halfmouw uit *Wij zijn niet alleen*, p. 31

John

Democratie

Lees het verhaal over John voor tot blz 47. Daar gaat het over democratie. Leg uit wat een democratie is:

Het woord democratie komt van de Griekse woorden demos (volk) en kratos (heerschappij). Heerschappij van het volk dus. Makkelijker gezegd: het volk mag het zeggen. Dat betekent in het kort dat we in Nederland mogen stemmen op een politieke partij die voor ons beslissingen neemt. Ook ben je hier vrij om te zijn wie je bent. En je mag zeggen wat je vindt, als je maar niet discrimineert of racistische uitspraken doet.

Check of de kinderen je uitleg begrijpen. Noem de volgende stellingen en vraag hen te gaan staan als ze denken dat het bij een democratie hoort of niet:

In een democratie mag je demonsteren (ja)

In een democratie mag je ALLES zeggen (nee. Wel veel, maar niet alles: je mag geen racistische of discriminerende uitspraken doen)

In een democratie mogen journalisten zelf weten wat ze in de krant of op internet schrijven (ja, maar de moraal is dat ze de feiten goed controleren)

Een uitgangspunt in een democratie is dat alle mensen evenveel waard zijn (ja, niet iedereen is helemaal gelijk omdat mensen kunnen verschillen, maar geen mens is minder of meer waard dan de ander)

Onze klas is een democratie (bespreek wat er wel en niet democratisch is in de klas)

Democratie en moraal

Vraag de kinderen of ze nog weten wat een moraal is. Herhaal eventueel de betekenis (zie de uitleg bij het verhaal over Yasamin).

Vraag: Kun je een moraal bedenken die met democratie te maken heeft?

Help de kinderen eventueel op weg door te zeggen: *in een democratie mag je niet alles zeggen. Wat zegt dat over hoe we ons moeten gedragen?*

Vreemdelingenpolitie

Lees verder t/m blz 56.

Op blz 56 gaat het voor het eerst over de vreemdelingenpolitie. Check of alle kinderen begrijpen wat hiermee wordt bedoeld.

Let op: misschien zijn er in de klas kinderen die ervaringen hebben die vergelijkbaar zijn met die van Estelita. Geef daar alleen aandacht aan als ze er uit zichzelf over beginnen. Praat anders alleen over het verhaal/de personages in het boek.

In het verhaal over Yasamin ging het over de moraalpolitie. In dit verhaal over de vreemdelingenpolitie. Wat zijn de verschillen?

Verboden boeken

Lees verder t/m blz 71.

Amy zegt: *'Zelf nadenken. Door boeken te lezen die anders zijn en waar we van kunnen leren. Over de geschiedenis leren zoals vroeger, voordat de boeken verboden werden.'*

Vraag de kinderen wat ze daarvan vinden:

Mag een boek verboden worden? Waarom wel of niet?

Mag je zelf bepalen wat je leest of mogen juffen, meesters en ouders dat bepalen?

Maakt het uit met welke reden boeken worden verboden?

Leen een mens!

Lees door t/m blz 74.

In het hoofdstuk Gaan of blijven beginnen John en Amy een geheime boekenclub.

Vertel de kinderen:

Door te lezen kun je andere kinderen ontmoeten die andere dingen meemaken dan jij. Zo kun je lezen hoe andere kinderen omgaan met bepaalde situaties en daardoor begrijp je misschien meer van hen. En als je elkaar beter begrijpt, heb je minder snel ruzie. Denk je ook niet?

Vraag dan: Hoe zou het zijn om mensen te kunnen lenen in plaats van boeken?

Nodig een gast uit in de klas, bijvoorbeeld iemand met een beperking of een ander geloof. Of kijk samen een of meer afleveringen van de mensenbieb: [De Mensenbieb - Zapp](#)

Lees het verhaal uit. Vraag de kinderen wat zij ervan vinden dat John en Amy de straat opgaan om te protesteren. Welk gevoel geeft het protest John? Kunnen de kinderen zich daar iets bij voorstellen?

Vraag de kinderen wat zij belangrijk vinden in Nederland; waar maken ze zich zorgen over? Hoe gaan ze daarmee om? Helpt het als anderen dezelfde zorgen hebben?

Laat de kinderen slogans bedenken voor protestborden. Leg uit dat slogans kort en krachtig zijn, soms rijmen. Laat dit uitlegfilmpje zien: [Protestborden maken | Doe Het Zelf](#)

Illustratie: Saskia Halfmouw uit *Wij zijn niet alleen*, p. 53

Noor

Opwarmer

Vraag de kinderen hun ogen te sluiten en stil te zijn. Zeg:

Leg je handen op je buik ... Voel je adem ... Luister naar de stilte ...

Denk dan aan een lied dat je mooi vindt ... Misschien hoor je het in je hoofd ... Stel je voor dat je dat lied niet meer mag luisteren ... Dat je het niet meer mag zingen ... Hoe voelt je buik nu? ...

Denk dan weer aan het lied... Je hoort het lied en mag weer meezingen en dansen ... Hoe voelt dat? Wat gebeurt er in je buik? ... Met dat gevoel mag je je ogen openen.

Discriminatie

Lees het verhaal van Noor voor t/m blz 97. Vraag de kinderen naar hun beleving van school. Er zijn vast kinderen die weleens mopperen op school. Vraag hen zich voor te stellen dat ze niet meer naar school mogen. Wat zou dat betekenen? Neem de oma van Noor eventueel als voorbeeld; zij leert nu pas lezen.

De jongens mogen wel naar school, de meisjes niet. Dat is discriminatie. Check of kinderen dit woord begrijpen. Leg uit:

Discriminatie betekent dat mensen jou ongelijk behandelen omdat zij vinden dat jij anders bent dan zij.

Bijvoorbeeld omdat je een meisje bent. Omdat je twee vaders hebt. Of omdat je niet in Nederland bent geboren. Hieraan kun je niks doen. Het kan gebeuren tijdens het sporten, op school of als je in de buurt speelt.

In Nederland is discriminatie verboden. Iedereen moet gelijk behandeld worden.

Refereer aan het bord 'Verboden voor jongens'. Leg uit dat je daarmee jongens discrimineerde alsof ze minder waard zijn dan meisjes en dat is dus niet democratisch (refereer evt aan dat kenmerk van een democratie). In deze verhalen die gebaseerd zijn op echte gebeurtenissen, worden meisjes gediscrimineerd. Leg uit dat vooral meisjes worden gediscrimineerd en (witte, onbepaalde) jongens vrijwel nooit.

De jongens hebben nu ervaren hoe het voelt om buitengesloten te worden. Wat vinden ze ervan dat vooral meisjes worden gediscrimineerd? (let op: misschien heb je jongens in de klas die zijn beïnvloed door de sfeer. Hier vind je tips hoe je met hen in gesprek kan gaan: [Hoe ga ik om met jongens die interesse hebben in de manosphere? | Nederlands Jeugdinstituut](#))

En wat vinden de meisjes?

Misschien zijn er kinderen in de klas die te maken hebben met discriminatie. Laat kinderen naar elkaar luisteren. Verwijs kinderen die te maken hebben met discriminatie naar [Discriminatie.nl Jeugd](https://discriminatie.nl/Jeugd) – Niet oké? Praat erover.

Bang

Lees verder t/m blz 102. Herhaal wat Gohar zegt: 'Het is belangrijk om te leren. De mannen met baarden komen uit dorpen diep in de bergen. Ze kunnen zelf niet lezen en schrijven. Daarom mogen wij het niet leren. Ze zijn bang voor ons. Terecht. Wij zijn ook sterker dan zij.'

Vraag: *Hoe zou het komen dat mensen anderen soms oneerlijk behandelen als ze bang voor hen zijn?*

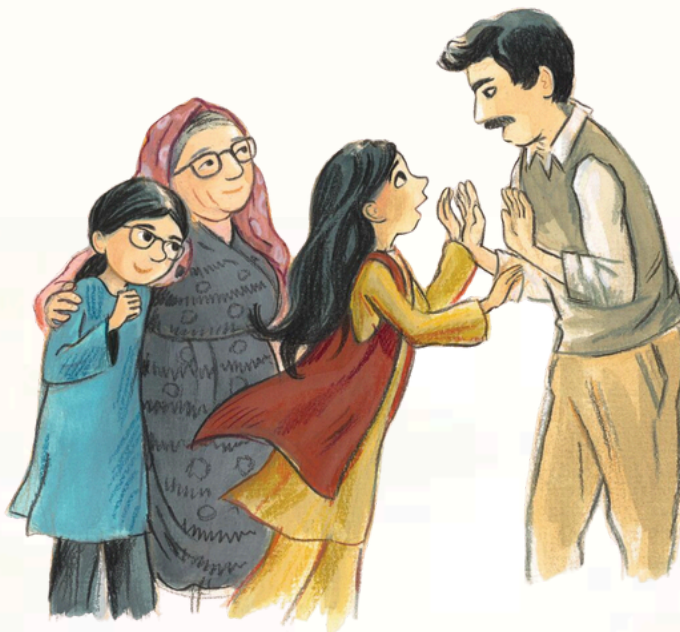
Bespreek nog eens de mensenbieb; zou discriminatie minder worden als je mensen beter kent?

Betekenis van muziek

Lees verder t/m blz 105. Daar staat: 'Muziek is niet slecht, muziek geeft je vleugels, maakt je sterk.' Vraag de kinderen: Wat betekent muziek voor jou?

Laat hen een tekening of schilderij maken waarmee ze dit verbeelden met woorden, tekeningen, kleuren.

Lees het verhaal uit. De muzikjuf zegt dat muziek ons betere mensen maakt. Vraag de kinderen wat ze daarmee zou kunnen bedoelen.

Illustratie: Saskia Halfmouw uit *Wij zijn niet alleen*, p. 109

Wij zijn niet alleen

De titel van dit boek is Wij zijn niet alleen. Snappen de kinderen waarom dit de titel is? Vraag dan: Hoe zorgen wij ervoor dat in onze klas niemand alleen is?

Afronding

Vraag de kinderen hoe ze deze verhalen vonden. Wat is hen bijgebleven? Wat vonden ze moeilijk om te lezen/horen? Wat vonden ze mooi? Wat geeft hen hoop?

Luister samen het lied van Kinderen voor Kinderen over vrijheid:

[Zappyoutube.com/watch?v=nSvgG4CdIgl&xstg=CAMSEBUJ_b-oH-PhF0yjBgbwzzE%3D](https://www.zappyoutube.com/watch?v=nSvgG4CdIgl&xstg=CAMSEBUJ_b-oH-PhF0yjBgbwzzE%3D)

en bespreek de tekst. Laat hen daarna meezingen en dansen als ze dat willen.

Laat kinderen zelf naar nummers zoeken over vrijheid, bijvoorbeeld protestsongs.

Bespreek ze samen en geniet vooral ook samen van de klanken en het ritme!

En/of: laat kinderen hun eigen lied maken over vrijheid.

Zorgen

Misschien zijn er kinderen die zich zorgen maken naar aanleiding van de verhalen.

Introduceer het zorgenpotje waar kinderen hun zorgen in kwijt kunnen middels een briefje.

Leeg dit potje dagelijks en schrijf hen terug of maak tijd voor een gesprekje om hun zorgen te bespreken.

Leopold

kinder
boeken.nl

